

60°27'15.7"N 22°17'16.7"E

KASVATUS KESTÄVÄÄN TULEVAISUUTEEN

Varhaiskasvatuksen johtajuusfoorumi 6.11.2024

Johanna Ollila
tutkimuspäällikkö
Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto

Future Camp –kuvat: Pirita Männikkö

FINLAND FUTURES
RESEARCH CENTRE

MAKING SENSE OF FUTURES

UNIVERSITY
OF TURKU

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

- Kansainvälisesti merkittävä tulevaisuuden-tutkimukseen ja ennakointiin erikoistunut akateeminen tutkimuslaitos
- Perustettu 1992, henkilöstöä n. 60
Turussa, Tampereella ja Helsingissä

TURUN
YLIOPISTO

Kestävä tulevaisuus?

- Tulevaisuuden kolonisaatio: järjestelmän kyvykkyys irtaantuu yksilöiden kyvyistä - ja mahdollisuuksista
- Materiaalisen maailman illuusio luonnon ja vaikeuksien voittamisesta
- Nykymaailmassa toimitaan tarpeiden ja halujen tyydyttämiseksi → edistyksen lupaus
- Miten voitetaan ihmisen luonto elinkelpoisen tulevaisuuden mahdollistamiseksi

Marko Ahvenainen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Muuttuva maailmankuvamme

Maailmankuvan muutos ilmenee esim.

1. Kulttuurisissa muutoksissa (ympäristötietoisuus, ihmiskuva, luontosuhde)
 2. Teknologisessa kehityksessä (tekoäly, energia- ja avaruusteknologia)
 3. Tieteellisessä kehityksessä (uudet löydöt ja teoriat, kvanttiteoria)
 4. Yhteiskunnallisissa liikkeissä (yhdenvertaisuus, ympäristöliike)
 5. Kriiseinä (sodat, taudit, ympäristöongelmat ja -katastrofit)
- vaikutukset arvoihin, normeihin (kitka, konfliktit, kehityksen ohjaaminen)

Vaikutukset kasvatukseen, opetukseen ja ohjaukseen: miten muuttuvat oppisisällöt, viestintä, teknologiat, ihmiskäsitys, valinnat, arvot?

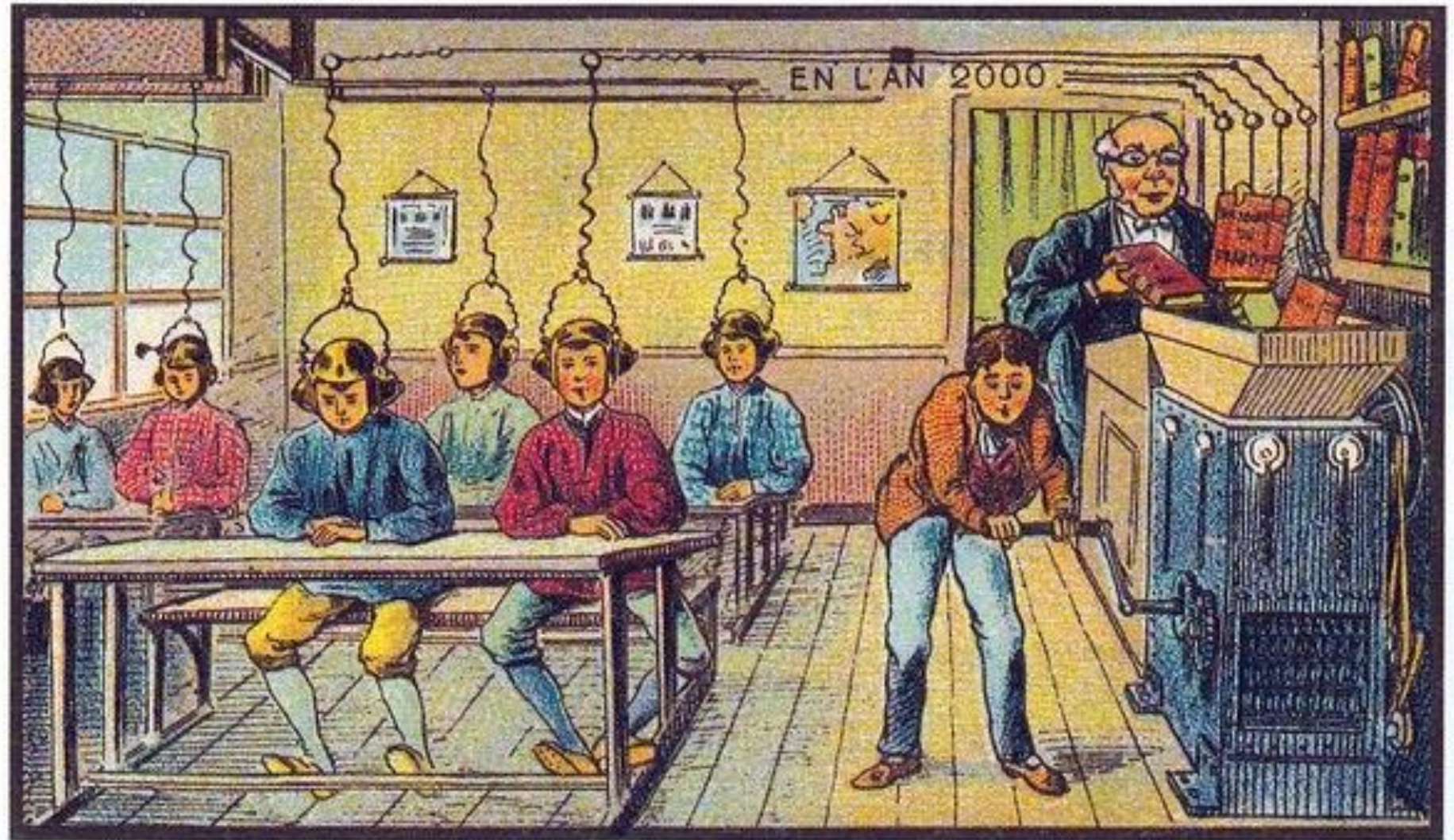
Erilliset ja eriytyvät maailmankuvat vaikeuttavat toisten ymmärtämistä ja aiheuttavat kitkaa ja konflikteja

Lista laadittu 1.11.2024 ChatGPT:n avulla maailmankuvan murroskoonnin ja Anita Rubinin murrosmäärittelyn osalta, esimerkit tekijän

Varhaiskasvatuksen muutostekijöitä

- huoli eriarvoisuuden kasvamisesta
- maahanmuuttajien integroiminen
- koulutusviennin kasvu
- teknologian hyödyntäminen ja tekoäly
- aktiivisen kansalaisuuden tukeminen
- jatkuvan oppimisen idea
- varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto
- ilmastonmuutos ja sen vaikutus yhteiskuntaan
- kaupungistuminen ja aluekehitys ja sen vaikutus yhteiskuntaan ja sen palveluihin
- ilmastonmuutos ja siihen liittyvä elintason muuttuminen
- kokoaikatyön merkityksen väheneminen
- entistä monimuotoisempi perhekäsitys
- keskusjohtoisuus vs. poimitaan mitä halutaan
- palveluiden laatuerojen kasvu maan eri alueiden välillä
- taustan vaikutus lapsen mahdollisuuksiin: pyritäänkö takaamaan tasapuoliset mahdollisuudet kaikille?
- väestönkehitys sekä maahanmuuttajien määrä ja sijoittuminen Suomessa

Tulevaisuus?

Kuva: Koulu vuonna 2000, tehty 1900-luvun alussa

Haettu: <https://publicdomainreview.org/collection/a-19th-century-vision-of-the-year-2000>

Tulevaisuusäänestys

2040-luvulla...

...yli puolella Suomen lapsista
ei ole serkkuja

KYLLÄ
= käsi ylös

EI
= käsi alas

2040-luvulla...

...Suomessa suurimmalla
osalla on nelipäiväinen
työviikko

KYLLÄ
= käsi ylös

EI
= käsi alas

2040-luvulla...

...olen käynyt Venäjällä

KYLLÄ
= käsi ylös

EI
= käsi alas

2040-luvulla...

...talviolympialaisia ei enää
järjestetä

KYLLÄ
= käsi ylös

EI
= käsi alas

2040-luvulla...

...kohtuullisuus ohjaa
käyttäytymistä

KYLLÄ
= käsi ylös

EI
= käsi alas

Visio ja todellisuus?

1910-luvulla

The Rural Postman

<https://publicdomainreview.org/collections/france-in-the-year-2000-1899-1910/>

2010-luvulla

An unmanned delivery helicopter of JD.com delivers express parcels to villagers on November 10, 2016 in Xi'an, Shaanxi Province of China. VCG—Getty Images

<http://fortune.com/2016/11/14/jd-china-drone-delivery-singles-day/>

Tulevaisuudesta tietäminen

- **Tulevaisuus ei ole ennustettavissa.**
Tulevaisuuden toteutumiseen on useita mahdollisuuksia
- **Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty.**
Ihmisen mahdollisuudet vaikuttaa tulevaisuuteen
- **Voimme vaikuttaa tulevaisuuteen teoillamme ja valinnoillamme.**
Arvojen ja arvokeskustelun merkitys tulevaisuuden tekemisessä

Roy Amara (1981)

Ajatellen tulevaisuuteen

Tulevaisuuden ajattelu edellyttää taitoa analysoida tilanteita ja hahmottaa kokonaisuuksia ja asioiden keskinäisiä vaikutussuhteita

Tulevaisuuden pelko lisää alttiutta lyhytjänteisyyteen

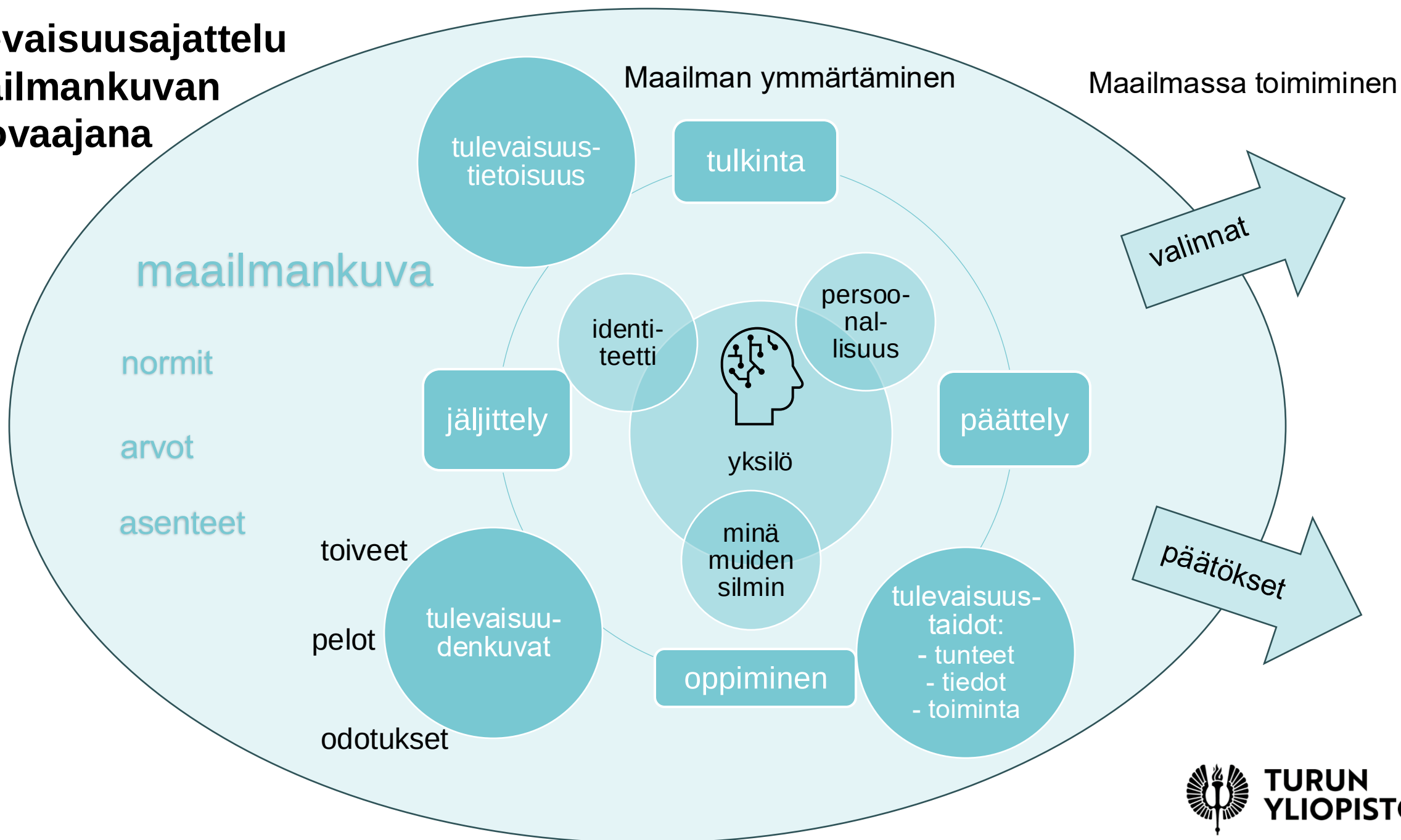
- jää tarpeiden ja halujen tyydyttämiseen
- vähentää harkintaa ja pitkäjänteisyyttä
- heikentää elämänhallintaa

Tulevaisuuteen kurottaminen vaatii muutoksen ja epävarmuuden hyväksymistä

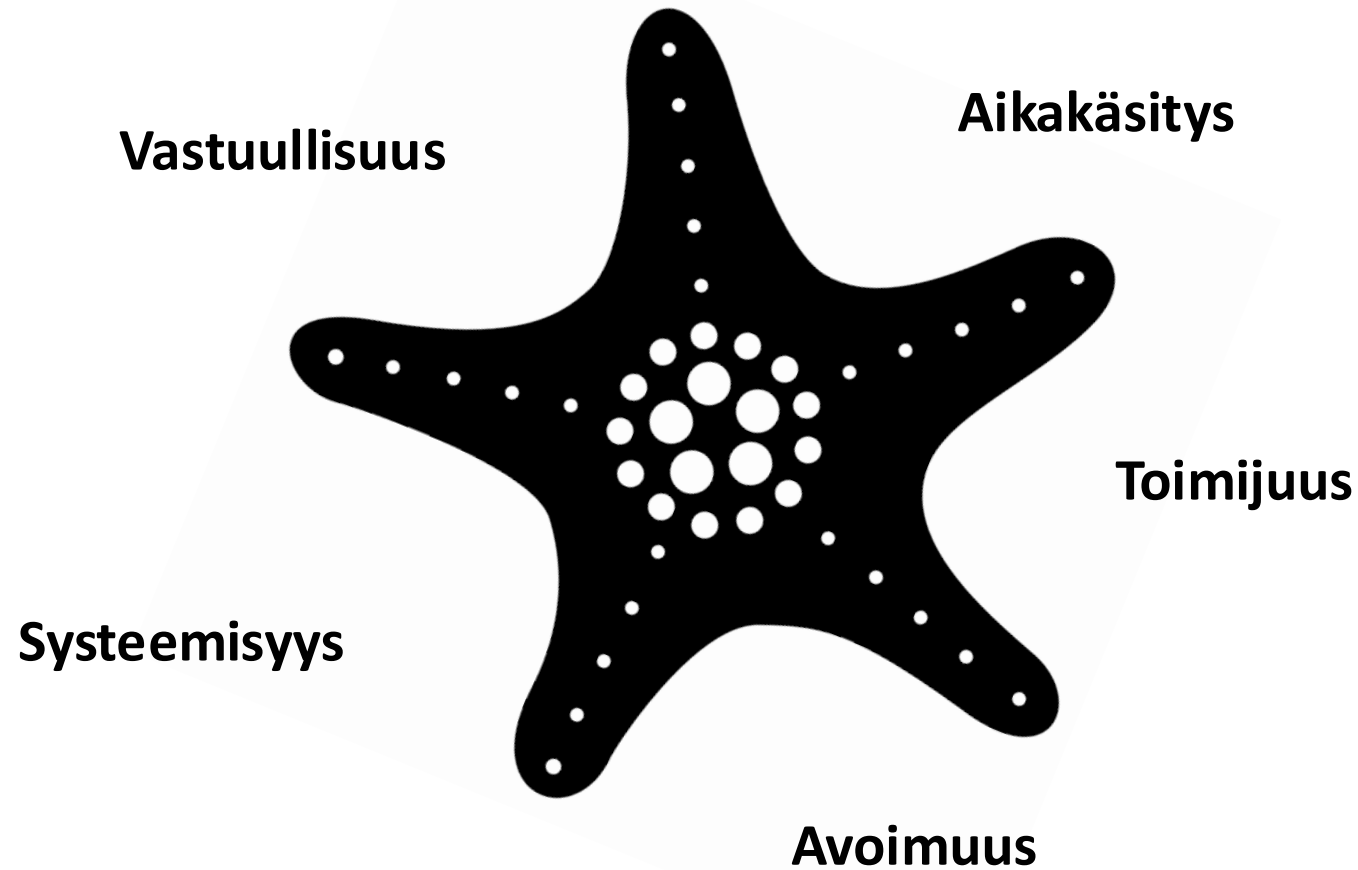

Tulevaisuuteen vaikuttaminen

Tulevaisuusajattelu maailmankuvan muovaajana

Tulevaisuustietoisuuden viisi ulottuvuutta

Tulevaisuudenkuva/tulevaisuuskuva

- Tulevaisuudenkuvat sisältävät siihen liittyviä muistoja sekä odotuksia (Polak, 1973)
- Tulevaisuudenkuvat voivat olla epätoivottuja, toivottuja tai siltä väliltä
- Tulevaisuudenkuvat voivat olla myös tiedostamattomia
- Tulevaisuudenkuvat ohjaavat päätöksentekoamme (Whaley and Whaley, 1986)
- Tulevaisuudenkuva=henkilökohtainen, tulevaisuuskuva=yhteinen, jaettu, luotu
- Tulevaisuuskuvia löytyy kaikkialta ympäriltämme kuten kirjoista, mainoksista, elokuvista, uskonnosta ja jopa unistamme (Schultz, 2020)

Tarve tulevaisuustaidoille

- Tasavertaiset mahdollisuudet ja kyvyt kaikille osallistua tulevaisuuden tekemiseen
- Yhteiskunnallisesti ja globaalisti kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- Tulevaisuususkko, näköalattomuuden vähentäminen

→ mukaan opetukseen ja ohjaukseen kaikilla koulutusasteilla

Mitä ovat tulevaisuustaidot, osa I

Tulevaisuustaidot koostuvat seuraavista tiedollisista, emotionaalisista ja toiminnallisista ulottuvuuksista:

- **Moninaisten tulevaisuuksien hahmottaminen:** erilaisten mahdollisten tulevaisuuden tilojen kuvittelu ennakko-oletuksia ja loogista ajattelua haastaen.
- **Systeeminen ajattelu ja käsitys kompleksisuudesta:** kyky tunnistaa erilaisten systeemien vaikutussuhteita ja säännönmukaisuuksia sekä niiden muutoksia.
- **Aikakäsitysten tunnistaminen ja oman aikaperspektiivin laajentaminen:** ymmärrys menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden keskinäisestä suhteesta ja kyky hahmottaa pitkällä aikavälillä tapahtuvaa muutosta.
- **Kriittinen ajattelu:** taito arvioida menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta koskevia käsityksiä sekä niiden taustaoletuksia ja muodostumista.

Mitä ovat tulevaisuustaidot, osa II

- **Luova ajattelu:** mielikuvituksen käyttö omien tulevaisuutta koskevien ennakko-oletusten ja uskomusten ylittämisessä ja kuvittelun rajojen laajentaminen.
- **Proaktiivinen ja vastuullinen toiminta:** ymmärrys yksilöllisestä ja yhteisöllisestä vastuusta nykyhetkeen ja tulevaisuuteen liittyen, kyky perusteltujen arvovalintojen tekemiseen ja tulevaisuuteen vaikuttaminen toiminnalla.
- **Epävarmuuden hyväksyminen:** taito suunnata ajattelua ja toimintaa avoimeen tulevaisuuteen ilman varmuutta niiden seurauksista.
- **Itse- ja arvoreflektio sekä oman tulevaisuussuhteen tunnistaminen:** kyky omien arvojen, oman maailmankuvan ja tulevaisuudenkuvan sekä tulevaisuutta koskevien tunteiden tunnistamiseen ja arviointiin.

Tulevaisuusvalmiudet tutkimuskohteena

- Aivojen kehitys (biologia)
- Tulevaisuusajattelu (psykologia)
- Tulevaisuudenkuvat
(tulevaisuudentutkimus,
kirjallisuudentutk.)
- Arvot, etiikka (filosofia)
- Oppiminen, kasvatus, ohjaus
(kasvatustieteet)
- Yhteisöllisyys, aktiivinen kansalaisuus
(yht.k.tieteet)

Tulevaisuusosaamista varhaiskasvatuksessa?

Kestävyys varhaiskasvatuksessa

- kestävyysajattelun vahvistaminen: mitä lainattavaa jätämme lapsille
- ekososiaalinen sivistyskäsitys
- ei erillistä 'ohjelmaa', vaan tulevaisuustaitoja: tietoja, tunteita, toimimista

” (Tulevaisuusajattelu) ensin itselle, sitten muille”

- Tulevaisuusohjauksen opiskelija 2023-24

Osaamista kasvattajille

- tulevaisuususkko, -taidot ja -tietoisuus
- systeeminen ajattelu epävarmuuden ja kompleksisuuden hyväksymiseen
→ jos–niin –ajattelun sijaan jos, niin ehkä, entä jos ja sekä–että –ajattelua
- kohtuustaidot
→ valintojen tekeminen ja perustelut: uudet vs. vanhat
- kestävyys kaikissa muodoissaan
- vaatiiko henkilöstöltä (ja vanhemmilta) transformaatiota?
- löytyy jo: maailman parhaat opettajat!

Kohtuustaidoilla kohti kestävyyttä?

1. fysiologinen kohtuullisuus: ruumiin ja mielen tasapaino ja hyvinvointi
2. materiaallinen kohtuullisuus: harkinta, kriittisyys ja kestävyys kulutusvalinnoissa
3. sosiaalinen kohtuullisuus: ihmissuhteiden luominen ja vaaliminen, itsensä kehittäminen ja yhteisten asioiden edistäminen
4. taloudellinen kohtuullisuus: tarpeiden ja toiveiden eron ymmärtäminen, taloudellisten riippuvuuksien kriittinen tarkastelu

Kestävyyteen johtamisesta

Ajatuksia johtamisesta

1) Yksilö ja yhteisö

- heterogeeninen henkilöstö (sukupuoli, kulttuuri, koulutus) ja huomiointi: kaikkien osaamisen arvostus (arkijärki, kohtuus)

2) Kehittymisen kannustaminen

- rohkeiden innostus, arkojen rohkaisu
- kokeile itsekin!

3) Kasvatuksen kivijalka

- kompleksisen systeemin johtaminen: puitteet pilkkujen sijaan
- vanhemmat mukaan kestäväään kasvatukseen: oppimaan ja antamaan
- onnellistetaan lapsia, ei lomakkeita!

Tulevaisuusajattelu kuuluu kaikille

Ei etuoikeus vaan perusoikeus ja -taito

1. Jatkuvan oppimisen edistäminen: into ja uteliaisuus läpi elämän
2. Tulevaisuussuhteen ja -uskon voimistaminen itsessä ja muissa
3. Tulevaisuus ei tapahdu itsestään - sitä tehdään koko ajan
4. Kohtuullisuus mahdollistaa tasapainoisen elämän
5. Tulevaisuus yllättää aina!

Opintoja tarjolla

- **Tulevaisuusnäkökulma opetuksessa 5 op**
 - OPH-täydennyskoulutus ohjaajille ja opettajille keväällä 2025
- **Tulevaisuustaidot ja niiden kehittäminen 5 op**
 - Avoin yliopisto-opetus (valtakunnallinen)
 - kl. 2025

Lisätietoja molemmista: <https://tulevaisuusohjaus.fi>

- **Tulevaisuusohjauksen opintokokonaisuus 15 op**
 - TY/ Avoin yliopisto (valtakunnallinen)
 - seuraavan kerran sl. 2025
- **Tulevaisuudentutkimuksen opintokokonaisuus 25 op**
 - TY/ Avoin yliopisto + TVAn jäsenyliopistot
 - aloitus tammikuussa, ilmoittautuminen pian

Kiitos!

Johanna Ollila, tutkimuspäällikkö
johanna.ollila@utu.fi, 040 5200 222
www.tulevaisuusohjaus.fi

”

Ihminen on paremmin valmistautunut myös yllättäviin muutoksiin, kun hän on miettinyt tulevaisuutta.”

– Leena Jokinen

Lisätietoa

Viitteet

- Halonen&Ollila (2024) Aikuisopiskelijat matkalla tulevaisuuksiin: tulevaisuussuhteen muutoksen havainnointia tulevaisuusohjauksen opinnoissa. Futura 2/2024.
- Ollila (2024) Kansalaistaidot tulevaisuustaitoina. Kansalaisopistojen liitto.
<https://kansalaisopistot.fi/kansalaistaidot-tulevaisuustaitoina/>

Lukemistoa ja materiaaleja

- Tulevaisuudentutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä (2022)
 - Ollila&Hujala: Tulevaisuustaidot ja tulevaisuusoppiminen,
<https://tututopi.files.wordpress.com/2022/03/tva-1-2022-ollila-hujala.pdf>
 - Ollila, Miettinen, Jokinen: Tulevaisuusohjaus: välineitä tulevaisuusajattelun ja –taitojen kehittämiseen, <https://tututopi.files.wordpress.com/2022/03/tva-1-2022-ollila-et al.pdf>
- Ollila, J. (2022) Suomalainen koulujärjestelmä on liikaa kiinni nykyajassa – miten tulevaisuustaitoja tulisi opettaa? Must Read Akatemia <https://www.mustread.fi/artikkelit/suomalainen-koulujarjestelma-on-liikaa-kiinni-nykyajassa-miten-tulevaisuustaitoja-tulisi-opettaa/>
- Tulevaisuusohjauksen sivusto: www.tulevaisuusohjaus.fi

**TURUN
YLIOPISTO**